

Lietuvos meno kūrėjų asociacija

ARTVILNIUS'11: kaip žiūrovą paversti pirkėju

2011-12-20

ŽURNALAS: DAILĖ

TEMA: Dailė

POTEMĖ: Meno mugė

AUTORIUS: Karolina Tomkevičiūtė

DATA: 2011-12

ARTVILNIUS'11: kaip žiūrovą paversti pirkėju

Karolina Tomkevičiūtė

Liepos 13–17 d. po dvejų metų į Vilnių antrą kartą grįžo meno mugė ARTVILNIUS'11. Kaip skelbė išskirtinio Baltijos šalyse renginio organizatoriai, šiemet mugėje dalyvavo daugiau nei 60 meno galerijų „nuo Almatos iki Niujorko“. Nors antrosios mugės masteliai buvo mažesni, tačiau renginio kokybei tai nepakenkė. Mugės lankytojai galėjo susipažinti ne tik su galerijų ekspozicijomis, bet ir dalyvauti greta vykstančiuose renginiuose: videokūrinių peržiūrose, skulptūrų ir instaliacijų parodoje ar diskusijose. Vis dėlto greičiausiai vėlyvas pasirengimo startas padarė įtaką ir lankytojų skaičiui, nes mugė šiemet jų sulaukė mažiau nei pirmąjį kartą. ARTVILNIUS'11 organizatoriai džiaugiasi, kad, nepaisant ribotų finansinių galimybių, jie turėjo daug užsidegusių savanorių, kurie tapo svarbia mugės organizmo dalimi, be kurios jis nebūtų taip gerai funkcionavęs. Mugei pasibaigus vertėtų apžvelgti ne tik statistiką, bet ir atidžiau panagrinėti jos ypatumus.

Apie ARTVILNIUS'11 specifiką bei perspektyvas kalbamės su keturiais profesionalais, šiemetinės mugės komisijos nariais: Nacionalinio Latvijos meno muziejaus šiuolaikinio meno kolekcijos vyriausiąja kuratore **Astrīda Rogule**, ARTVILNIUS'11 meno vadove prof. dr. **Raminta Jurėnaite**, Nacionalinio M. K. Čiurlionio dailės muziejaus direktoriaus pavaduotoja **Egle Komkaite-Baltušnikiene** ir menotyrininku **Virginijumi Kinčinaičiu**.

Šiemet ARTVILNIUS'11 meno mugės apimtys buvo kiek mažesnės, tačiau kokybiniai šuoliai tarp galerijų taip pat sumažėjo, nebeliko tokio ryškaus kontrasto. Ar jau galima teigti, kad mugė pradeda atrasti savo veidą?

Raminta Jurėnaite: Manau, kad esmė ir mugės principas nepasikeitė, nes ir pirmai, ir antrai taikiau tą pačią koncepciją. Kuriant naują mugę svarbu nekartoti jau esamų

modelių ir surasti pagrindinius principus, kuriais remiantis ji rengiama. Išanalizavusi kitas europines muges supratau, kad Vilniuje galima padaryti kitokią, tolygiai pateikiant Vakarų ir Rytų meno, papildyti svečiais. Norisi, kad Europa susitiktų ne padalyta į Vakarus ir Rytus, kur pastarieji yra tarsi priedas, o kad susitiktų panašiomis proporcijomis. Tas tikslas išsaugotas.

Dauguma didžiųjų Vakarų mugių pristato šalis iš Rytų ar Šiaurės Europos, o menininkus iš kitų žemynų – tik kaip svečius, tad branduolį vis dėlto sudaro Vakarų galerijos. Vilniuje atsirado galimybė parodyti viską kartu ir atrasti akcentus, kurių nėra kitur: parodyti kaimynus ir tas šalis, kurios turi sėkmingai dirbančias galerijas, bet jos nėra plačiai atstovaujamos kitose mugėse. Todėl mugėje ARTVILNIUS stipriais akcentais tapo Kijevo, Minsko, Rygos galerijos, nes kitur šie miestai visai neatstovaujami arba atstovaujami mažai.

Be abejo, pirmosios ir antrosios Vilniaus mugės vaizdas skiriasi, bet ne dėl to, kad atvažiavo daugiau geresnių galerijų iš užsienio. Negaliu sakyti, kad šiemet svečiai įdomesni nei pirmąjį kartą. Tačiau šiemet labai pasitempė lietuviškos galerijos ir dėl to mugė darė geresnę išpūdį. Buvo vykdoma ir griežtesnė atranka: pačios galerijos suprato, kaip reikia ruoštis. Pirmoji mugė mūsų galerijoms buvo puiki pamoka, jos žengė didelį žingsnį ir vien dėl to buvo verta rengti antrąją. Norint dalyvauti tarptautiniame mugių gyvenime, reikia išmokti kelias pamokas: suvokti, kaip atrodo tavo galerija kitų kontekste, kaip jai reikia pasiruošti. To galima išmokti tik praktiškai, o mokytis kažkur kitur būtų per daug skausminga ir brangu.

Šiuometinės mugės ekspozicija atrodo geriau ne dėl to, kad ji buvo mažesnė, o todėl, kad šį kartą neprivalėjome sutalpinti tiek daug kūrinių. Šį kartą su lietuviškomis galerijomis dirbome labai atsakingai, siekdami, kad jų ekspozicijos būtų tarptautinio lygio. Ir lankytojai tai įvertino.

Virginijus Kinčinitis: Sutikime, kad šiuolaikinio meno kolekcionavimas gali būti įmanomas tik aukščiausio ekonominio, kultūrinio išsivystymo visuomenėje, kuri jau yra subrendusi parodomajam, išlaidaujančiam, fetišistiniam prestižo, malonumo, aistrų objektų vartojimui. Tai rafinuotų mainų ir ritualų visuomenė. Nemanau, kad mes jau atitinkame šiuos kriterijus. Todėl apie šiuolaikinio meno mugę galima kalbėti tik su išlygomis, taikant vietines kategorijas, į jas sudedant visus įsivaizduojamus lūkesčius. O jie paprasti: dar viena patrauklia, masine veiklos forma populiarinti Lietuvoje šiuolaikinį meną visuomenėje ir taip kryptingiau formuoti šiuolaikinės meno produkcijos vartotojų bendriją. Jeigu šią bendriją matome kaip gausius lankytojus mugėje, vadinasi, yra ir veidas, ir jis yra atpažįstamas. Todėl man šiuo atveju svarbiau ne galerijų skirtumai, o kokia auditorija buvo suformuota, kiek ji praplėtė įprastas galerijų lankytojų gretas.

Eglė Komkaitė-Baltušnikienė: Gal dar truputį per anksti kalbėti apie mugės veidą, manyčiau, turėtų praeiti dar keleri metai. O ir lietuviškos galerijos turėtų apsispręsti, kaip norėtų save parodyti, ko tikisi iš mugės. Taip pat susiformuoti lankytojų ratas, laukiantis kiekvienos naujos mugės.

Didžioji dalis galerijų džiaugėsi geresne mugės organizacija, didesniais ekspoziciniais plotais, tačiau daugelis skundėsi, kad pasigedo potencialaus žiūrovo, tai yra pirkėjo. Ko dar reikėtų mugei, kad ji sugebėtų pritraukti daugiau suinteresuotų meno gerbėjų?

Raminta Jurėnaitė: Žiūrovų mums netrūksta. Jei lygintume su tarptautine statistika, jų turime net labai daug. O kodėl mums trūksta kolekcininkų? Pirmiausia tarptautinio masto kolekcininkas arba žmogus, kuris perka daug ir už didesnę sumą, negali būti kviečiamas dvi savaitės prieš renginį. Deja, dėl vėlyvo mugės finansavimo tik prieš dvi savaites galėjome tiksliai pasakyti, kas bus joje rodoma. Todėl negalėjome kviesti stambių kolekcininkų, kurie ir sudaro tikrąjį pirkėjų sluoksnį. Taigi, žinant, kada mes startavome, galima pasakyti, kad pirkimas buvo puikus, kokio net nesitikėjau. Svarbu, kad grįžo pirmosios mugės pirkėjai. Pagrindinis dalykas kol kas, kurį galėjome suteikti mugės dalyviams – sudaryti galimybę užmegzti įdomius ryšius su kitomis galerijomis, galimybę atrasti naujų vardų, dailininkų, su kuriais norėtų dirbti. Norint daugiau parduoti, reikėtų, kad mugė „įsivažiųotų“, vyktų kasmet ir kad galėtume iš anksto informuoti suinteresuotus asmenis, išsiųsti tikslinius pakvietimus.

Vienas iš ARTVILNIUS tikslų yra skatinti kontaktus tarp įvairių grandžių. Kaip manote, ar ši mugė pajėgi paskatinti meno rinkos cirkuliaciją Lietuvoje ir išugdyti kolekcininką?

Raminta Jurėnaitė: Žinoma, kad ne tik gali, bet tai jau ir daro. Turime galvoti strategiškai: tokia maža šalis kaip Lietuva negali orientuotis tik į vietinius kolekcininkus. Tai neįmanoma. Mūsų menininkai, kuriuos lydi materialinė sėkmė, daugumą (90 proc.) savo kūrinių parduoda užsienio rinkoje. Tiesiog reikia tapti aktyvesniems ir sugebėti save pasiūlyti platesniam kolekcininkų ratui. Todėl mugė ir yra tas labiausiai pritaikytas mechanizmas, kuris gali padėti autoriams ir galerininkams rasti savo pirkėją.

Nederėtų pamiršti, kad reikia ugdyti ir naujus kolekcininkus. Mugė tam yra labai palanki erdvė, nes norint, kad menas būtų kolekcionuojamas, reikia juo sudominti. Mes kol kas neturime jokios kitos tokios institucijos, kuri galėtų pritraukti tokį žiūrovų skaičių. Turime padaryti viską, kad žmonės daugiau domėtųsi menu. Tik tada kolekcionavimas suaktyvės. Kitas dalykas – mugėje matydami kūrinių visumą, žmonės gali rinktis, kokį pirkti verta. Juk negali pasakyti „saldu“ ar „rūgštu“, jei valgai tik vieną patiekalą. Tik lygindamas gali suprasti, ko tau reikia. Manau, jei menas Lietuvoje nebus sėkmingai parduodamas ir jauni menininkai bei publika nematys Lietuvoje bendresnio tarptautinio meno konteksto, tai padėtis ilgainiui pasidarys labai bloga. Į parodas niekas nebevaikščios, menų nebebus už ką kurti...

Eglė Komkaitė-Baltušnikienė: Be jokios abejonės, vienas iš mugės uždavinių yra skatinti meno rinką, tačiau ši rinka Lietuvoje labai maža, ir tikimybė, kad ji galėtų staigiai išsiplėsti, – nereali. Tačiau jau pačios mugės buvimas ir lankytojų gausa rodo, kad susidomėjimas meno kūriniais, galerijų darbu tikrai auga.

Prie kolekcininkų ugdymo mugė tikrai prisideda, ir ne tik edukacinėmis programomis. Diskusijos internetinėje erdvėje apie mugės dalyvius, eksponuojamus kūrinius, apdovanotuosius rodo, kad ji skatina pažinti, vertinti ir naujai permąstyti šiandieninę

dailės situaciją.

Virginiju Kinčinitis: Svarbu jau vien tai, kad tokio pobūdžio renginiai viešina kolekcionavimo idėją, plačiau atveria šią pas mus dėl savaime suprantamų priežasčių daugiau ezoterinę, šešėlinę veiklą. Kolekcionavimas apskritai apgaubtas imperinių grobimų, sakralinių objektų plėšimų, padirbinių aura. Todėl būtina keisti kolekcionavimo sampratą – nuo slaptos buržuazinės kaupimo manijos vaizdinio pereiti prie kolekcionavimo kaip viešų, aistringų parodomųjų varžybų, malonumų demonstravimo, skonio kompetencijos ir išskirtinumo praktikų. Be jų šiuolaikinio meno kolekcionavimas tiesiog nefunkcionuoja. Čia jau toks kompetencijų žaidimas. Menininkas meta į rinką provokuojančią idėją, o „išmanusis“ kolekcininkas ją gauda. Tikrai kad tokio žaidimo šioje mugėje nėra, bet yra bent jau aikštelės įrenginėjimas jam.

Gerbiamoji Astrida, o kaip jums atrodo, galbūt ši mugė gali prisidėti prie Baltijos meno rinkos cirkuliavimo?

Astrida Rogule: Meno mugė pati savaime jau skatina regiono meno rinką. Vis dėlto, atsižvelgiant į ribotą Baltijos meno rinką, šis procesas bus labai lėtas.

Šiometinėje mugėje kartais kildavo *déjà vu* jausmas - matėme pirmojoje pristatytus kūrėjus, o kelios užsienio galerijos pristatė ARTVILNIUS'09 matytus lietuvių autorius. Ar toks pasikartojimas tikslingas?

Raminta Jurėnaitė: Aš norėčiau, kad užsienio galerijos rodytų užsienio menininkus, bet iš dalies tai susiję su brangiu transportavimu ir su tuo, kad užsienio galerijos, dalyvaudamos mugėje Lietuvoje, taip pat aiškinasi, ar vietos rinka pasiruošusi iš jų pirkti lietuvių autorius. Tą patį kūrėją jos parduoda Danijoje, tą patį bando parduoti ir čia, nes Lietuvoje jam neatstovauja jokia galerija. Jeigu dailininkui atstovautų lietuviška galerija, tuomet tokia praktika būtų netikslinga. Kaip mugės meno vadovė, dėju daug pastangų, kad autoriai ir galerijos 2009 ir 2011 m. nesidubliuotų, kad lietuviškos galerijos nerodytų to paties, ir, manau, tai pavyko. Vis dėlto galerijos pirmiausia pačios sprendžia, ką nori rodyti, o mes, kaip organizatoriai, tariamės – priimti ar ne.

Virginijus Kinčinitis: Šiuolaikinio meno mugėse apstu ir modernizmo, ir postmodernizmo klasikų, toks pasikartojimas yra būtinas kaip savotiška šiuolaikinių meno formų legitimavimo praktika. Taip motyvuojami kolekcininkai, savotiškai įteisinama jų veikla. Jie mažiau blaškosi, mato istorinę meno formų raidą, drąsiau priima sprendimus. Todėl pasikartojimai, ciklai, citatos tokio pobūdžio renginiuose neišvengiami. Pagaliau kolekcininkams būtinas žvaigždžių kultas. Kaip žinome, jis randasi tik dėl nuolatinio masinio kartojimo ir reproduktivumo. Todėl manau, kad antrą kartą mugėje apsilankiusiems žiūrovams būtent Vilmanto Marcinkevičiaus ar Antano Sutkaus ekspozicijos ir teikė šią malonaus atpažinimo atmosferą, be kurios neįmanoma bendra renginio aura. Pagalvokime, kokia būtų „Frieze“ mugė be brolių Chapmanų.

Galerijų ekspozicijose didžiąją kūrinių dalį sudarė tapyba, fotografija, skulptūra, grafika - klasikinės meninės raiškos formos. O mugėje veikusios videodarbu ar instaliacijų ekspozicijos buvo pristatytos kaip atskirti projektai.

Vis dėlto ar ARTVILNIUS gali atspindėti šiuolaikinio meno procesus?

Raminta Jurėnaitė: Taip, tik nedidelė dalis galerijų mugėje eksponavo videokūrinius. Tačiau negalima sakyti, kad videomenas labiau šiuolaikinis nei tapyba, svarbu, koks kūrinys. Visose tarptautinėse meno mugėse vyrauja tapyba, nes būtent ja daugiausia domisi kolekcininkai. Kai kuriose šalyse vyrauja fotografija, tačiau taip pat ne kiekvienoje šalyje ją galima sėkmingai parduoti. Daugiausia fotografijos tradiciškai parduodama JAV. Visa kita „banguoja“ – kartais padidėja dėmesys objektams, piešiniams ar taikomajai grafikai. Taip jau susiklostė ir tai nėra kažkoks mūsų ypatumas. Geras videokūrinys vis dėlto dažniau yra muziejų kolekcijų objektas. Be to, jau, matyt, persisotinta tam tikrais dalykais, nes buvo laikas, kai visose didžiosiose bienalėse vyravo videomenas, bet tai jau praeitis. Jei palygintume, kiek instaliacijų buvo Venecijos bienalėse, tai matysime, kad pastaruoju metu jų tikrai sumažėjo. Mugės atspindi bendrus meno procesus.

Astrida Rogule: Aš taip pat manau, kad meno šiuolaikiškumas nepriklauso nuo meninės raiškos formos – klasikinės ar šiuolaikiškos. Jei kūrinys yra tikrai geras meno kūrinys, jis neturi nei raiškos formos, nei medijos apribojimų. Puikus tapybos darbas gali būti net labiau šiuolaikiškas nei pažangiomis ar naujomis technologijomis sukurtas kūrinys. Todėl manau, kad mugė gali atspindėti šiuolaikinio meno procesus.

Eglė Komkaitė-Baltušnikienė: Be abejo, mugė gali atspindėti šiandieninę dailės situaciją, tačiau, kita vertus, jei orientuojamasi į esamą meno rinką, kurioje labiausiai parduodama tapyba ir grafika, didžiąją dalį lankytojų mugė turėjo patenkinti. Galerijų, pristatančių kitokius kūrinius, Vilniuje irgi buvo, todėl manau, kad vélesnės mugės tikrai pasipildys ir naujausių meninės raiškos formų kūriniais.

Virginijus Kinčinitis: Lietuvoje aktualus šiuolaikinis menas yra tarytum anapus rinkos. Nors ir pasaulinėje meno rinkoje taip pat vyrauja įprasti meno objektai: tapyba, skulptūra. Tačiau tai yra Jeffo Koonso skulptūra arba Jonathano Meese's tapyba. Meno rūšis čia reiškia nedaug. Atrodo, kad tokio pobūdžio mugės, juose dalyvaujančios galerijos, autoriai, agentai jau seniai yra priversti „išradinėti“ tokią meno formą, kuri vienu metu būtų meniškai aktuali, madinga ir patraukli komerciškai. Objektyviai atspindėti šiuolaikinio meno rinkos procesų tokioje mugėje kaip ARTVILNIUS neįmanoma – ne toks turėtų būti ir jos tikslas. Tačiau kryptingai „lenkti“ mugės koncepciją įvairesnių šiuolaikinio meno formų link – būtina.

Šiomet ARTVILNIUS mugėje matėme labai skirtingas Lietuvos galerijas - nuo Juškaus galerijos (Vilnius) iki „A“ galerijos (Panevėžys)? Kaip vertintumėte jų lygį?

Virginijus Kinčinitis: Vertinu ramiai, svarbiausia, kad išryškėtų pagrindinė mugės idėja, kad įvairius, kartais būtinus tokių renginių „palydovus“ nustelbtų aukšto lygio pagrindinės ekspozicijos.

Eglė Komkaitė-Baltušnikienė: Vienu matu matuoti galerijas labai sunku. Vienos iš jų yra finansuojamos valstybės, kitos išsilaiko iš pardavimų. Dalis vietos galerijų stengėsi vien pristatyti savo autorius ar jų grupes, kitos savo plotą pavertė bendra ekspozicija-paroda. Todėl ir galerijų stendai atrodė labai įvairiai – ir kaip bižuterijos

parduotuvė, ir kaip instaliacija.

Raminta Jurėnaitė: Lietuviškų galerijų lygis ir jų vaizdas mugėje yra du skirtingi dalykai. Mugėje mūsų galerijos pasirodė gerai, tačiau tai nereiškia, kad viskas, kas jose vyksta kiekvieną dieną, yra vienodai svarbu. Mažiau žinomos galerijos į mugę pateko todėl, kad turėjo įdomių pasiūlymų ir galėjo papildyti programą įdomiu menininku. Atrinkdami lietuviškas galerijas stengėmės, kad žiūrovui ir pirkėjui būtų įdomi bei kokybiškai įvairi pasiūla. Todėl ir matėme įvairovę – nuo gerai pažįstamos *Juškaus galerijos* iki ne tokios žinomos „A“ galerijos.

Astrida Rogule: Atsakymas jau slypi pačiame klausime – jos atrodė labai skirtingai. Tai priklauso nuo priežasties, dėl kurios galerijos dalyvavo šioje mugėje: dėl pardavimų, dėl noro populiarinti tam tikrus menininkus, dėl siekio išsakyti savo koncepcijas ar požiūrius ir t. t. Todėl ir mugės komisijai išrinkti geriausiuosius nebuvo lengva. Sudėtinga rasti bendrus vertinimo kriterijus. Apskritai man buvo nepaprastai įdomu pamatyti įvairią Lietuvos meno sceną jūsų galerininkų akimis.

Kokią išpūdį paliko užsienio galerijų pasirodymas ir jų pasirengimo lygis ARTVILNIUS'11? Ar lietuvių galerininkai jau gali į jas lygiuotis, ar turime ko pasimokyti?

Virginijus Kinčinitis: Užsienio galerijos išsiskyrė žaismingumu, Umberto Eco žodžiais tariant, meno kūrinio formos, idėjos atvirumu. Mus lydėjo dar pirmojoje mugėje išryškėjęs lietuviškas susikaustymas, dvejonės, svyravimai. Juk ir dabar daugelis meno pasaulio atstovų neturi aiškesnės nuomonės šios mugės atžvilgiu: vieni demonstruoja pavydėtina euforiją, kiti ją demonstratyviai ignoruoja. Labai norėčiau, kad šios mugės idėja rastų savo vietą, įgytų kuo daugiau bendraminčių, gerbėjų ir išikomponuotų Lietuvos meno scenoje kaip vienas iš daugybės panašių visavertį vizualaus meno pasaulio funkcionavimą garantuojančių fenomenų.

Astrida Rogule: Jaučiau, kad pagrindinis užsienio galerijų tikslas buvo siekis parduoti įvairiausiais būdais prisivilioti kolekcininkus – nuostabiais menininkais ar kūriniais. Vienintelė galerija, kuri surengė savo koncepcijos ir požiūrių pristatymą, tai buvo „Y“ galerija iš Minsko, kurios pasirodymas ir buvo įvertintas kaip geriausia užsienio galerijos ekspozicija. Tuo tarpu lietuviai atrodė geriau ir prisistatinėjo jie labiau atsipalaidavę.

Eglė Komkaitė-Baltušnikienė: Kaip ir Lietuvos, taip ir užsienio galerijos prisistatė labai įvairiai. Iš vienu tikrai galime pasimokyti, kitus – paraginti pasitempti. Iš stipriųjų galėtume pasimokyti eksponavimo kultūros ir elegancijos.

Ši mugė tarp Berlyno ir Maskvos yra jauniausia. Ar galima tikėtis, kad ji taps pati gyvybingiausia, galės teikti impulsus kitoms? Ko reikėtų, kad ARTVILNIUS galėtų būti tokia mugė? Ar tik laiko?

Raminta Jurėnaitė: Be abejo, įmanoma. Žinau, kad į pirmąją mūsų mugę ARTVILNIUS'09 rimtai sureagavo kai kurios europinės mugės. Po jos kai kurioms galerijoms atsivėrė tarptautinio meno scena. Pavyzdžiui, Baltarusijos galerijai

„Podzemka“ pasikeitė visas gyvenimas. Ji ėmė gauti daug kvietimų, pradėjo savo menininkų darbus rodyti kitose šalyse. Be to, po pirmosios mugės labai daug šalių apsikeitė programomis. Tie, kurie susitiko mugėje, vėliau viešėjo su parodomis vieni pas kitus. Pasaulyje pastaruoju metu formuojasi nauja svarbi tendencija – galerijos pradeda aktyviau bendradarbiauti tarpusavyje, tam pačiam menininkui įvairiuose regionuose atstovauja vis kitos galerijos. Tarpusavyje jos kuria bendras programas ir strategijas, kaip tą dailininką pristatyti. Taigi Vilniaus mugė suteikia didelių galimybių lietuvių galerijoms.

Eglė Komkaitė-Baltušnikienė: Tikrai norisi palinkėti, kad mugė taptų gyvybingiausia, o tam reikia ne tik laiko. Pirmiausia – atkaklumo organizatoriams, tarptautinių ryšių, užsispyrimo įveikiant biurokratinės ir kitokias kliūtis, na, ir, žinoma – padoraus finansavimo.

Astrida Rogule: Kiekvienos meno mugės tikslas yra skatinti vietinę meno rinką. Laimei, kad tokios mugės yra ne tik renginiai, kuriuose parduodamas menas. Tai lemia, kad 80 proc. mugės lankytojų yra tiesiog žiūrovai. Todėl šiuo atžvilgiu ARTVILNIUS turi dideles galimybes tapti vietiniu ir regioniniu šiuolaikinio meno procesų centru.

O kalbant apie pagrindinę mugės funkciją – tapti rinkodaros įrankiu meno rinkoje, tai ARTVILNIUS turi daug žadantį potencialą, jei tik mugės organizatoriai padarys pažangą vaisingai aktyvindami ryšį tarp meno ir rinkos. Tuomet meno mugė Vilniuje galės tapti svarbiu šiuolaikinės meno scenos įvykiu.

Virginijus Kinčinitis: Laikas nieko neduoda, tik atima. Laikui galima pasipriešinti valia, skaidria idėja, svajone. Būtinai žmonės, kurie visa tai turėtų, būtų motyvuoti plėtoti šią naują meno veiklos sritį. Tai nėra paprasta. Nėra nieko kaprizingesnio, kaip šiuolaikinio meno rinka, nėra nieko sudėtingesnio, kaip jos veikimo principai. Čia „susibėga“ viskas – aistros ir logika, pinigai ir simboliniai fetišai, rizika ir kompetencija. Vartojimo kultūra laimėjo, todėl belieka kryptingai ugdyti ne tik šiuolaikinio meno kūrėjus, bet ir vartotojus. Nemanau, kad galima būtų kalbėti apie rimtą jos įtaką regionui, tačiau kol dar nėra pergalių vietiniame fronte – turiu galvoje kūrinių pirkimus – verta pakovoti nors ir dėl simbolinio įvaizdžio globalioje informacinėje erdvėje.